
РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ АВЕРОЧКІНОЇ Т. В. “ЮРИСДИКЦІЯ УКРАЇНИ В ПРИБЕРЕЖНИХ ВОДАХ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР”

DOI 10.26886/2524-101X.4.2018.9

Сучасність ставить перед Україною багато складновирішуваних питань у сфері правового забезпечення різних сфер державного управління. Вони, поперед усе, стосуються проблем, пов'язаних з тимчасовою окупацією Кримського півострова та невідконтрольними східними територіями, а також пошуком можливостей для енергонезалежності та стабільного розвитку економіки країни. Не останні позиції в цьому займає відновлення прав України як прибережної держави у морських просторах навколо Криму, повернення морських газо- та нафтовидобувних установок, розмежування в Азовському морі та налагодження суднопотоку Керченською протокою до українських азовських морських портів. Ці обставини обумовлюють актуальність дослідження адміністративної юрисдикції нашої держави в прибережних водах, виявлення тих прогалин правового регулювання державного управління ними, що потребують найскорішого виправлення та підвищеної уваги. Сьогодні в Україні відсутні наукові праці які б були присвячені саме цьому аспектові державної управлінської діяльності.

Представлена на рецензування монографія є першою працею в Україні, у якій системно розглядаються найактуальніші питання здійснення державного управлінського впливу на суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються у прибережних водах України.

Структура монографії свідчить про прагнення автора комплексно дослідити усі аспекти здійснення адміністративної юрисдикції України як прибережної держави у водах, що омивають її береги, виробити цілісну наукову концепцію такої юрисдикції та визначити її місце у системі адміністративного права, та складається із вступу, трьох розділів, які логічно пов'язані між собою, і висновків.

Перший розділ роботи автор присвятив дослідженню теоретико-історичних та практичних підстав формування концепції адміністративної юрисдикції в прибережних водах. Зокрема, в цьому розділі Т. В. Аверочкіною обґрунтовано зазначається про тривалу дискусійність та різновекторність підходів до тлумачення змісту правової категорії “юрисдикція”. Також вмотивовано відмічається її міждисциплінарність та багатомірність, використовуваних публічно- та приватноправовими, матеріальними та процесуальними галузями права, законодавства та правової науки. При цьому, як об’єктивно відзначає автор, у кожній з цих галузей досліджувана категорія отримує свою змістовну специфіку, проте з незмінною реалізацією закладеної ще в римському праві ідеєю застосування належною владою встановлених правил. Автор аргументовано концентрує увагу на визначенні юрисдикції як здійсненні державою через систему спеціально уповноважених органів всього комплексу своїх публічних владних повноважень на певній території та у визначеній сфері суспільних відносин, що передбачає встановлення правил поведінки, оцінку державними органами стану дотримання цих правил суб’єктами правовідносин з точки зору національного правопорядку та міжнародно узгоджених норм, які є обов’язковими для цієї держави, застосування правової санкції у разі негативного результату такої оцінки, а також застосування інших примусових заходів впливу, що є припустимими відповідно до національного законодавства, і здійснення сервісних процедур у сферах управління державних та уповноважених ними органів на зазначеній території та акваторії. Заслужовують на увагу здійснені автором монографії наукові узагальнення підходів та вироблення власного розуміння категорії “адміністративна юрисдикція”, виокремлення широкого та вузького підходів у такому розумінні. Варто також підтримати позицію автора, що така юрисдикція отримує свій прояв, зокрема, у здійсненні різних видів контролю (прикордонного, митного тощо), регламентації правил мирного проходження територіальним морем різних категорій суден, заходження до внутрішніх вод України і перебування в них, правил діяльності у виключній (морській) економічній зоні, а її органічна частина – встановлення правил державної реєстрації суден – передбачає поширення юрисдикції України на судна у просторах відкритого моря, територіальних морях, прилеглих зонах, виключних економічних зонах та внутрішніх водах іноземних держав.

Другий розділ представленої монографії присвячений дослідженню режимів прибережних вод як форми реалізації адміністративної юрисдикції прибережної держави. Автор характеризує встановлені режими внутрішніх вод, територіального моря та виключної (морської) економічної зони України. Також значну увагу автор приділяє загальнотеоретичному розглядові правової категорії “режим” з проекцією на режими прибережних вод, що, на жаль, зазвичай не здійснюється в науковій літературі, присвяченій дослідженню режимів водних просторів, та є, на наше переконання, суттєвим авторським доробком Т. В. Аверочкиної. А надане визначення правового режиму прибережних вод як форми реалізації адміністративної юрисдикції прибережної держави через встановлення особливого порядку проходження, перебування, діяльності у цих просторах, включаючи її правове забезпечення (з урахуванням норм міжнародних угод, що є обов’язковими для прибережної держави), організаційний механізм підтримання, відповідальність за порушення встановлених правил, що поширюється на всі об’єкти та суб’єктів, що здійснюють діяльність або перебувають в них, слід цілком підтримати. Також у межах цього розділу автор викладає цікаві пропозиції щодо вирішення кризової ситуації, що склалася навколо обмежень суднопотоку до азовських портів через побудову мосту над Керченською протокою, захопленням РФ українських газо- та нафтовидобувних установок та шляхів вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері використання виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Крім того, заслуговує на увагу теза автора про те, що у межах 500-метрових зон безпеки навколо штучних споруд у виключній (морській) економічній зоні одночасно з режимом водного простору цієї зони також діє режим забезпечення безпеки такої штучної споруди; ці режими ніби “накладаються” один на одного та у межах встановлених зон безпеки режим виключної (морської) економічної зони набуває інших рис, адже поєднує режим, встановлений Конвенцією ООН з морського права 1982 р. та безпековий режим навколо штучних споруд, встановлюваний прибережною державою, щодо сутнісної характеристики якого зазначена Конвенція жодних норм не містить, залишаючи їх встановлення на розсуд прибережної держави або держави, що отримала дозвіл на спорудження власних установок у виключній економічній зоні іншої держави. Слушними є пропозиції автора щодо окремих законотворчих робіт у сфері охорони штучних споруд

у виключній (морській) економічній зоні України, позначення акваторій морських та річкових портів категоріями “акваторія порту” або “води порту” (зважаючи на різноманітність використовуваних у законодавстві України термінологічних конструкцій для позначення цих просторів), регламентації порядку заходження та перебування іноземних торговельних (невійськових, неурядових) суден до територіального моря та внутрішніх вод України.

У третьому розділі рецензованої монографії автором розглядається публічне адміністрування в межах юрисдикції в прибережних водах та досліджуються міжнародно-правові основи державного управління прибережними водами, державний контроль як засіб забезпечення режимів прибережних вод, а також публічні сервіси в структурі державного управління прибережними водами. Державний контроль та публічні сервіси є органічною частиною здійснюваного Україною через спеціально уповноважені органи державного управління, а ширше – адміністративної юрисдикції, адже через повсякденну реалізацію управлінських повноважень цих органів втілюється у життя значний об’єм адміністративної юрисдикції, так можна наочно побачити її дію. Це, звісно, не єдине її втілення, проте воно є найбільш “відчутним” для тих, хто здійснює або планує здійснювати діяльність у прибережних водах України. Автор обґрунтовано зазначає про новітність напряму державного управління прибережними водами для науки адміністративного права, адже раніше цей аспект не зазнавав відповідного дослідження, а адміністративно-правової розробки обмежувалися вивченням державного управління морським та річковим транспортом, що сприяло формуванню звуженого погляду на державне публічне управління у цій сфері. Розширення меж такого вивчення, що ґрунтується на ст. 13 Конституції України, необхідно визнати умотивованим, адже “.....водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об’єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією”.

Маємо підтримати авторський підхід до виокремлення публічних сервісів як засобів підтримання встановлених режимів прибережних вод та вироблення їх класифікації. Запропоноване в монографії бачення правової природи таких послуг та звернення уваги на необ-

хідність організаційного та законодавчого забезпечення їх надання є такими, що заслуговують на особливу увагу та можуть бути прийняті у якості керівництва при доопрацюванні електронних порталів адміністративних послуг або “єдиних вікон”, що сьогодні діють в Україні.

Підсумовуючи, слід відзначити, що монографія Т. В. Аверочкиної написана на високому теоретичному рівні, є завершеною цілісною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, її висновки матимуть суттєве значення для розвитку науки адміністративного права, а положення і пропозиції можуть бути використані для правотворчої та правозастосовної діяльності.

Праця стане корисною науковцям, законодавцям, юристам-практикам, викладачам, аспірантам юридичних вузів, студентам та усім, хто цікавиться питанням здійснення адміністративної юрисдикції України в прибережних водах.

Б. В. Бабін*
доктор юридичних наук, професор,
Постійний Представник
Президента України
в Автономній Республіці Крим

* **Borys Babin**, Doctor of Law Science, Professor, The Permanent Representative of the President of Ukraine in the Autonomous Republic of Crimea (Review of the monograph by Averochkina T.V. “Jurisdiction of Ukraine in the coastal waters: administrative and legal dimension”).